

Iniciatives públiques de suport al turisme

Els paisatges naturals són un dels principals recursos pel turisme rural i l'ecoturisme. La plana de la Cerdanya, i al fons, la serra del Cadí.

El paper de l'administració autònoma més important en suport del turisme rural és a través de la regulació de les diferents modalitats i l'aplicació de diversos ajuts.

Aquestes competències, totalment transferides dins l'Estat a cada comunitat autònoma, depenen exclusivament de cadascuna d'elles, no existint en l'actualitat cap punt de contacte. Una de les poques experiències existent en matèria de turisme rural a nivell estatal va ser el programa «Vacaciones en Casas de Labranza», aplicat als anys seixanta, però amb molt pocs resultats (Bardon, Elena, 1990).

Modalitats de turisme rural

Les modalitats regulades a Catalunya com a oferta d'allotjament turístic exclusivament rural són en aquest moment només dues: la residència-casa de pagès i el càmping-masia.

No hi ha cap altra regulació específicament rural en altres modalitats com hotels, restaurants, albergs, cases d'infants, etc., com existeix en d'altres paï-

sos. Aquest fet, però, no indica que en realitat no existeixi una oferta d'aquestes característiques.

Com a modalitat agroturística, però dins l'oferta complementària, existeix l'anomenada aula d'entorn rural, regulada pel Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca.

Com a allotjament de lleure en espai rural existeixen dues altres modalitats, destinades als joves: els albergs i les cases de colònies. Aquestes són regulades pels serveis de Joventut.

LA RESIDÈNCIA-CASA DE PAGÈS

La residència-casa de pagès és la modalitat d'allotjament turístic a l'habitatge rural. Aquesta modalitat va ser creada a Catalunya per un decret de l'any 1983 com a instrument de millora de les rendes de les famílies que viuen en el medi rural.

Segons aquest Decret (365/83), actualment encara vigent, el Departament de Comerç, Consum i Turisme podrà autoritzar aquesta modalitat d'allotjament turístic en les següents condicions: que l'habitatge estigui ubicat en poblacions de menys de 1.000 habitants o bé fora dels nuclis urbans; que el titular, propietari o arrendatari, visqui al medi rural i treballi preferentment al sector agrari; que l'habitatge disposi de les instal·lacions i serveis mínims que fixi el Departament de Comerç, Consum i Turisme.

Aquestes condicions, fixades per l'ordre de 6 de gener de 1983, són les següents: el nombre de places màxim és de 15; han d'estar distribuïdes en habitacions d'una a tres places; no es pot allotjar una mateixa persona per un període superior a

EMPAR VAQUÉ I BOIX

90 dies ininterrompudament, cal disposar de mobiliari bàsic a les habitacions i nombre de banys suficients. Els serveis de restauració són lliures, i també l'esmorzar.

A causa de les condicions massa generals d'aquesta modalitat, trobem a la realitat productes molt diferents. Així, per exemple, algunes d'aquestes residències-casa de pagès ofereixen lloguer de cases senceres, altres apartaments, altres habitacions; algunes tenen activitat agrícola o són portades per agricultors i en d'altres no hi ha cap relació amb l'agricultura; algunes ofereixen pensió completa i d'altres ni l'esmorzar. Els nivells de qualitat també són molt diferents.

EL CÀMPING-MASIA

El càmping-masia va ser regulat per primera vegada l'any 1982, a fi de promoure l'equipament turístic de les comarques d'interior i muntanya. Actualment es regula pel Decret 167/85 de 23 de maig i Ordre d'11 de juliol de 1986 del Departament de Comerç, Consum i Turisme.

Els requeriments per a la seva instal·lació són els següents: els titulars han de disposar de masies o cases de camp amb terreny suficient al seu costat; ha d'estar situat en zones de reduïda aflluència turística, a més d'1 km d'un nucli habitat i més de 3 km d'un altre càmping públic; la capacitat màxima ha de ser de 50 unitats i la superfície mínima per unitat de 200 m².

A part d'aquests condicionants ha de disposar de lavabos, dutxes i evacuador en funció de la capacitat, servei de recollida de deixalles, una presa d'aigua potable, una farmaciola, dos extintors i els límits senyalitzats.

No existeix cap modalitat d'acampada amb menys capacitat, compatible amb l'allotjament a l'habitatge rural, i com a complement de les rendes agrícoles, com existeix en molts països d'Europa (amb 6-8 unitats d'acampada).

L'AULA D'ENTORN RURAL

L'aula d'entorn rural està regulada des de 1992 pel Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (ordre de 16 de setembre). S'entén, segons aquesta, per aula d'entorn rural «el conjunt d'aplicacions que es realitzen en una explotació agrària en funcionament, amb la finalitat de mostrar als visitants les activitats que s'hi porten a terme».

Per a la seva autorització cal disposar d'un equipament bàsic: sala amb capacitat

per a 30 persones, àrea de lleure i els aparells necessaris per prestar el servei. El titular ha de tenir un nivell de formació professional agrària, i cal tenir contractada una assegurança de responsabilitat civil.

Incentius i suport públic

Els ajuts provinents del sector públic són diversos i provenen de diferents nivells de l'administració. Per analitzar aquest punt les subdividirem segons provinquin de: 1) la Comunitat Europea, 2) l'Estat, 3) la Generalitat. En aquest article els analitzarem de forma general, encara que concretant la seva situació a les comarques de Girona.

1. AJUTS PROVINENTS DE LA COMUNITAT EUROPEA.

Les actuacions de la Comunitat Europea en suport del turisme rural s'efectuen principalment dins la política regional i a través de les iniciatives comunitàries. Les que tenen més incidència en el turisme rural són els programes Leader i Interreg.

L'objectiu de la iniciativa comunitària Leader és el desenvolupament rural integrat. Es fonamenta en un enfoc-

dogen i per això requereix grups locals d'acció. Va dirigit a les zones catalogades com a objectiu 1 (zones deprimides) i zones objectiu 5b) (zones prioritàries per al desenvolupament rural).

A Catalunya i dins del primer període per a l'articulació dels eixos comunitaris (1989-1993), varen ser aprovats només dos programes Leader: un a la Terra Alta i l'altre al Pallars Jussà.

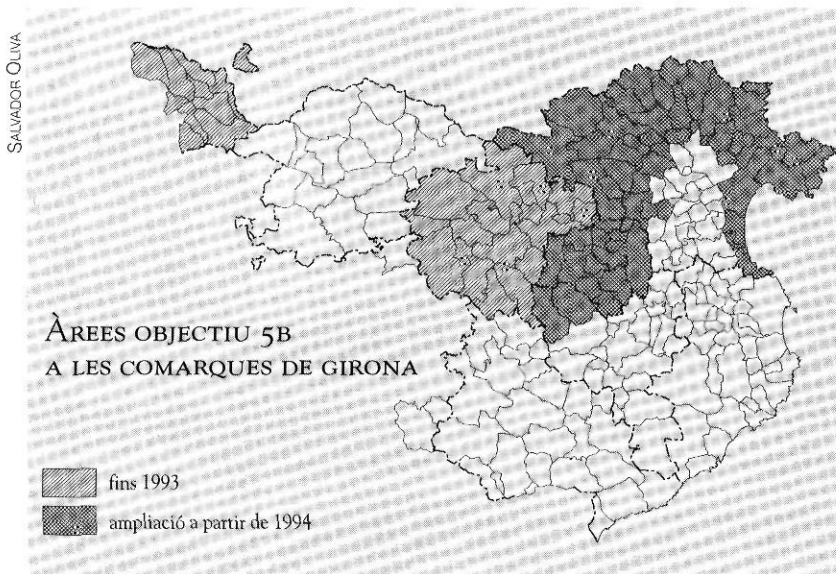
Actualment s'ha produït un increment de les zones considerades 5b). A les comarques de Girona, on fins ara només hi eren incloses les comarques de la Cerdanya i la Garrotxa, s'ha vist força ampliat. A partir d'ara hi queda també inclosa tota la comarca del Pla de l'Estany, i també dos municipis del Gironès i 43 de l'Alt Empordà (vegeu mapa).

Aquest increment de zona 5b) representa unes bones expectatives per al turisme rural de les comarques de Girona, sempre que es presentin programes de desenvolupament rural integral i que es generi una inversió complementària a la zona, pública i privada.

2. AJUTS PROVINENTS DE L'ESTAT.

Els ajuts provinents de l'Estat amb més incidència per al Turisme Rural són a través del «Plan Marco de Competitividad del Turismo Español» o «Plan Futures». Aquestes ajudes van dirigides a petites i mitjanes empreses i institucions i actua sobre els principals factors de competitivitat: formació, investigació, informació, cooperació i desenvolupament de nous productes.

L'objectiu d'aquesta darrera línia és la difusió de nous productes turístics que revalorin l'entorn i siguin suscepti-

AJUTS PLAN FUTURES, LINIA NOUS PRODUCTES, CONCEDITS A LES COMARQUES DE GIRONA 1992 I 1993.

ANY	ENTITAT	PROJECTE	QUANTITAT MÀXIMA	
			%	milers de pessetes
1992	Cambra de Comerç, Indústria i Navegació		20	5.000
1992	Restaurants de Cerdanya, SL		30	20.000
1992	Naturcat, SA	Hotels-masia	7,5	25.000
1992	Parcs i hotels Lloret		30	390
1992	Assoc. Turisme Rural Girona	Xarxa residències-casa de pagès	30	1.900
1993	Organisme Autònom Empúries	Dinamització turística Empúries	30	1.500
1993	Naturcat, SA	Hotels-masia	10	10.000
1993	Fundació Gala-Salvador Dalí	Difusió teatre i obra Dalí	25	9.000
1993	Fundació Gala-Salvador Dalí	Obertura teatre a la nit	20	4.000
1993	Bisbat de Girona	Rehabilitació Hospital La Salut	30	(1993) 9.000
			30	(1994) 9.000

Font: BOE núm. 238 de 5 d'octubre de 1993 per 1992 i BOE núm. 28 de 2 de febrer per 1993.

bles d'impulsar el desenvolupament de la zona. És, per tant, molt important per al turisme rural.

Les sol·licituds al Plan Futures presentades a les comarques de Girona han estat molt elevades. De 141 projectes presentats en total a Catalunya (entre l'any 1992 i el 1993), 88 van ser presentats per entitats i empreses de les comarques de Girona, segons dades del Departament de Comerç, Consum i Turisme (Punt Diari, 10 d'abril de 1993). El nombre de projectes presentat l'any 1994 ha estat inferior.

Els ajuts concedits dins la línia de «nous productes» a les comarques de Girona es pot observar a la taula.

L'any 1995 finalitzarà l'aplicació d'aquest Plan Marco.

3. AJUTS PROVINENTS DE LA GENERALITAT.

Els ajuts de la Generalitat de Catalunya els dividirem segons siguin ajuts accessibles directament per a les empreses de turisme rural o bé institucions, i els que ho són indirectament a través de mesures de suport o de planificació.

3.1. Ajuts accessibles directament per a empreses de turisme rural.

Els ajuts destinats directament a les empreses de turisme rural provenen del Departament de Comerç, Consum i Turisme i del d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. Hi ha ajuts d'altres departaments que també poden aplicar-se, com els ajuts per a la rehabilitació d'habitatge, del Departament de Política Territorial i Obres Públiques.

— *Departament de Comerç, Consum i Turisme.*

Els ajuts del DCCT en suport al turisme rural són els següents:

– Subvenció per l'adequació de les cases de pagès com a allotjament turístic (ordre 29 de juny de 1992). Aquesta ajuda consisteix en una subvenció a fons perdut de fins al 50% del pressupost total amb un límit d'1.500.000 pessetes.

– Subvenció per a la creació o ampliació de noves places turístiques d'interior (ordre 25 de gener de 1993). Aquesta subvenció pot cobrir com a màxim el 20% de les inversions amb un límit absolut de 50.000 pessetes per unitat d'acampada creada o de 100.000 per cambra hotelera.

— *Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca.*

Del DARP existeixen també diverses ajudes per a agricultors, amb la finalitat de diversificar l'activitat agrícola de l'explotació a través d'activitats turístiques o artesanals. Aquestes, són:

– Ajuts per a la millora de l'eficàcia de les estructures agràries. (Ordre 1 de juny de 1992). Va dirigida a agricultors a

títol principal i a joves agricultors. Consisteix principalment en una bonificació d'interessos dels préstecs concedits.

– Mesures de finançament d'activitats del sector agrari i pesquer, destinades a la promoció de l'agroturisme (Decret 213/92 d'1 de setembre).

També existeixen ajuts per a les àrees 5b). Fins ara aquests consistien en subvencions molt importants (fins a 6 milions de pessetes per persona física i 18 per a les jurídiques, amb un màxim del 40% de la inversió realitzada). Actualment (maig de 1994) està a punt de publicar-se la nova regulació per a aquestes zones.

3.2. Ajuts dirigits a entitats/institucions.

El DCCT a través de l'ordre de 10 de febrer de 1988 estableix ajuts per als ajuntaments i altres entitats territorials per a activitats de promoció i informació turística; i també per a patronats i altres entitats sense finalitat de lucre, per activitats de promoció, formació i comercialització.

Existeix una línia de suport del DARP per a ajuntaments i consells comarcals situats a la zona objectiu 5b) de Catalunya. El DARP canalitza el suport econòmic de la CE. Aquesta línia es va obrir a primers d'any i va acabar el 15 d'abril i abraça el període 1994-1999. A moltes comarques s'han demanat ajuts molt importants per aquesta línia. Només a la comarca de la Garrotxa s'han demanat ajuts per a projectes per un valor de 6.200 milions (Punt Diari, 27 d'abril de 1994). Els projectes que s'acceptin seran subvencionats fins al 45% del cost total.

Els paisatges humanitzats, fruit de la interrelació home-medi, són de gran valor i atractiu per a turisme rural. Paisatge del Vidranès prop de Vallfogona.

3.3. Mesures de planejament.

Diverses figures de planejament consideren, més o menys directament, mesures en favor del turisme rural.

— La Llei d'alta muntanya.

La Llei d'alta muntanya (Llei 2/83 de 9 de març) és la figura de planejament que contempla el desenvolupament rural com a objectiu prioritari. A través del seu instrument bàsic, els plans comarcals de muntanya, contempla el desenvolupament del turisme rural com una de les actuacions principals.

Els plans comarcals de muntanya existents fins ara a les comarques de muntanya de Girona (Garrotxa, Cerdanya i Ripollès) han incidit, de forma força indirecta en el desenvolupament del turisme rural.

Actualment es troben en fase d'aprovació definitiva les actuacions per a la segona etapa dels plans comarcals de muntanya de la Garrotxa i el Ripollès (1995-1999). En el projecte de pla comarcal el sector turístic, amb 366 milions a la Garrotxa, és el segon en quantitat, després de l'agricultura, ramaderia i silvicultura. En el projecte del Ripollès el sector turístic, amb 3.895,7 milions és el primer beneficiat, encara que la major part (3.725 milions) es destinen a l'estació de muntanya de la vall de Núria.

— La Llei d'espais naturals.

La Llei d'espais naturals (Llei 12/85 de 13 de juny), tant a través del Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN) com dins les figures d'espais naturals de protecció especial, contempla a part de l'interès

ecològic, natural i paisatgístic també l'interès recreatiu d'aquests espais. Evidentment sempre ha de ser compatible amb la conservació d'aquests.

Principalment, en els parcs naturals, un dels seus objectius és la dinamització socio-econòmica de la població local i en la qual, per tant, el turisme rural té un paper molt important (Carceller, X. 1986).

En l'actualitat, en els parcs naturals a les comarques de Girona (Aiguamolls de l'Empordà, Zona Volcànica de la Garrotxa i part del Parc del Montseny) l'oferta de turisme rural existent es basa principalment en l'oferta complementària (itineraris, serveis de guies...). Recentment, però, la dinamització de l'allotjament rural es contempla també de forma clara. Aquest és el cas del Pla Especial de la Zona Volcànica de la Garrotxa.

Els parcs naturals presenten un elevat potencial pel lleure en contacte amb la natura. Precisen, però, d'una gestió acurada per tal que aquest ús sigui compatible amb la conservació de valors naturals. Parc dels Aiguamolls de l'Empordà.

— La Llei sobre l'organització comarcal de Catalunya.

La Llei d'organització comarcal de Catalunya (Llei 6/87 de 4 d'abril) contempla (art. 27) que la comarca ha d'elaborar i aprovar un Programa d'Actuació Comarcal (PAC), que ha de determinar la intervenció comarcal i la seva relació amb els serveis municipals. A les comarques de Girona s'han realitzat o s'estan realitzant programes d'actuació comarcal a quasi totes les comarques.

— El Pla Director de Política Agrària i Pesquera de Catalunya.

El DARP ha elaborat recentment el Pla Director de Política Agrària i Pesquera de Catalunya. Aquest pla conté les línies d'actuació que ha de desplegar l'administració nacional agrària, dins del sector primari, fins a l'any 2.000. Dins d'aquestes actuacions, es considera una de les mesures aplicables, per a les zones d'agricultura de muntanya i zones desfavorides, el foment de l'agroturisme i del turisme rural. A les comarques de Girona, estan classificades com a zones d'agricultura de muntanya, les comarques de la Garrotxa, el Ripollès i la Cerdanya.

Altres experiències a les comarques de Girona

Per part de molts consells comarcals hi ha actuacions a favor del turisme rural, lligades a la dinamització socio-econòmica de la comarca. Entre les iniciatives dels consells comarcals es poden citar;

- a la Garrotxa l'elaboració del pla estratègic de la comarca,

*L'art romànic és un important patrimoni cultural existent a les comarques de Girona.
Monestir de Sant Miquel de Cruïlles.*

- a l'Alt Empordà la dinamització de sis municipis del massís de les Salines amb la constitució d'una associació,

- al Ripollès la creació d'una societat anomenada Ripollès Desenvolupament, dedicada a la promoció i dinamització econòmica de la comarca,

- a la Selva un projecte de dinamització global de turisme comarcal,

També hi ha últimament força iniciatives municipals o supramunicipals relacionades amb el turisme rural. Com a municipi més pioner a les comarques de Girona, es pot citar el de les Preses. Amb un projecte de dinamització global, que inclou la formació (escola-taller), la promoció (Oficina de Turisme Medi Ambiental) i l'ocupació (dinamització d'una empresa de monitors de natura).

Existeixen altres iniciatives municipals, tals com: a Sant Feliu de Pallerols (Oficina de Turisme i recuperació antic molí), a la Jonquera (creació d'un nucli de turisme rural), a Agullana (realització de cursos i creació d'una cooperativa), a la Vall d'en Bas (creació de l'associació local d'empresaris), etc.

Com a experiència supramunicipal és de destacar la creació i gestió a través d'un consorci del carril bici de Girona a Olot, aprofitant l'antiga via del tren.

A part d'aquestes iniciatives públiques n'existeixen també altres de privades. És de destacar l'Associació Turisme Rural Girona, per la seva tasca en la difusió i valoració de l'oferta de residències-casa de pagès de les comarques de Girona. També recentment s'han constituït altres associacions privades per a la dinamització del turisme rural, tals com:

l'Associació de Càmpings de la Garrotxa, l'agrupació de cases de colònies de la Garrotxa, i l'Associació de Residències-casa de pagès, també a la Garrotxa.

Algunes consideracions a títol de conclusió i propostes

Malgrat la quantitat de mesures citades, la situació existent a Catalunya en suport del turisme rural es pot considerar força insuficient i sobretot dispersa. Els principals problemes són originats per una manca de definició en el producte, i també la manca de programes complets, que comportin assessorament, formació i comercialització. Respecte al marc normatiu aquest és excessivament genèric, tant pel que fa a les modalitats existents com respecte a la titularitat (la RCP inclou agricultors-no agricultors, activitat complementària-activitat principal, cases senceres-apartaments-habitacions...). A més, no inclou un model de qualitat. Hi falten també noves modalitats, tals com restaurant-rural, hotel-rural, etc.

Algunes de les mesures necessàries per aconseguir un desenvolupament del

turisme rural de forma ordenada i aprofitant de forma racional els recursos existents, haurien de passar per:

- Creació d'una oferta de turisme en espai rural ben definida, amb una normativa clara, que es diferenciï clarament segons els serveis ofertats (casa sencera o habitacions) i segons l'ocupació del titular (agricultor o no agricultor); i que estigui basada en un model de qualitat.

- Creació d'un programa complet de suport, que vagi des de la definició del producte, passant per l'assessorament, la formació i el control, fins a la comercialització.

- Determinació del paper i funcions de les associacions i dotació de recursos per a les mateixes.

- Consideració de turisme rural de forma àmplia, considerant-lo com: allotjament, restauració, activitats, artesanía, productes agrícola, autòctons, etc., i tendint al desenvolupament de productes turístics complets.

- Professionalització dels recursos humans.

- Participació i coordinació de les diferents agents implicats, tant públics com privats.

- Dinamització de programes de desenvolupament rural amb un enfoc de desenvolupament integral.

En definitiva, és necessària una planificació global del turisme rural que determini les estratègies bàsiques a seguir i les línies d'actuació necessàries. En aquesta planificació han de constar mesures de nivell organitzatiu (tals com la definició clara de l'oferta), i d'altres de nivell territorial (tals com la prioritització d'unes àrees d'actuació).

Empar Vaqué és geògrafa i gerent del Taller de Turisme i Medi Ambient.

BIBLIOGRAFIA

- BARDON, Elena (1990), «Consideraciones sobre el turismo rural en España y medidas de desarrollo», a Estudios Turísticos núm. 108, Madrid.
- CALS, Joan i RIERA, Pere (1988), La protección de los espacios naturales y su aportación a la oferta turística y recreativa, vol. III, Departamento de Economía Aplicada, UAB, Bellaterra.
- CARCELLER, X. (1986), «Els parcs naturals com a factor de promoció socio-econòmica», a Revista Econòmica, Banca Catalana, núm. 79, setembre, Barcelona.
- GENERALITAT DE CATALUNYA, (1993), Pla Director de Política Agrària i Pesquera de Catalunya, Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, Barcelona.